

Наталія Беляєва

кандидат економічних наук, доцент кафедри психології і соціології, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця; Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7674-3636>
E-mail: Nataliya.Byelyayeva@hneu.net

ОСОБЛИВОСТІ САМООЦІНКИ ТА АГРЕСИВНОСТІ ЮНАКІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ

Анотація: у статті досліджено психологічні характеристики юнаків з різним рівнем інтернет-залежності, зокрема їхню самооцінку та агресивність. Актуальність дослідження зумовлена інтенсивним зростанням проблем щодо інтернет-залежності серед молоді, що впливає на їхнє ментальне здоров'я, соціальну адаптацію та розвиток. Юнацький вік є критичним періодом формування особистості, де особливо важливими є розвиток самооцінки та емоційної стабільності.

Доведено, що найбільша частка респондентів демонструє низький рівень інтернет-залежності, що свідчить про здорове ставлення до використання Інтернету. Однак значна частка респондентів із високим рівнем інтернет-залежності потребує подальшого дослідження та можливої інтервенції. Виявлено, що у юнаків з низьким рівнем інтернет-залежності переважають середні показники самооцінки та агресивності. Натомість у досліджуваних із високим рівнем інтернет-залежності переважають занижений рівень самооцінки та завищений рівень агресивності. Отримані результати підтверджують гіпотезу про те, що високий рівень інтернет-залежності асоціюється з низькою самооцінкою та високою агресивністю. З'ясовано, що значний зв'язок між інтернет-залежністю та агресивністю потребує уваги до ментального здоров'я цієї категорії молоді. Висока агресивність може мати негативний вплив на міжособистісні стосунки, академічну та професійну діяльність. Психологічні характеристики осіб із високим рівнем інтернет-залежності та осіб із низьким рівнем інтернет-залежності значно відрізняються: у перших переважають занижений рівень самооцінки та завищений рівень агресивності, а у других – середні показники самооцінки та агресивності.

Ключові слова: інтернет-залежність; самооцінка; агресивність; юнацький вік; ментальне здоров'я.

Nataliya Byelyayeva

Phd in economics, associate professor of psychology and sociology, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics; Kharkiv, Ukraine
E-mail: Nataliya.Byelyayeva@hneu.net

**CHARACTERISTICS OF SELF-ESTEEM AND AGGRESSIVENESS IN YOUNG
MALES WITH DIFFERENT LEVELS OF INTERNET ADDICTION**

Abstract: this article examines the psychological characteristics of young males with varying levels of internet addiction, particularly their self-esteem and aggressiveness. The relevance of the study is due to the increasing problems of internet addiction among youth, impacting their mental health, social adaptation, and development. Adolescence is a critical period for personality formation, where self-esteem and emotional stability are crucial.

The study results showed that the majority of respondents demonstrate a low level of internet addiction, indicating a healthy attitude towards internet use. However, a significant portion of respondents with high levels of internet addiction requires further research and possible intervention. It was found that young males with low internet addiction levels predominantly exhibit average self-esteem and aggressiveness. In contrast, those with high internet addiction levels exhibit low self-esteem and high aggressiveness. The findings support the hypothesis that high internet addiction levels are associated with low self-esteem and high aggressiveness. The analysis revealed that the significant link between internet addiction and aggressiveness warrants attention to the mental health of this youth category. High aggressiveness can negatively impact interpersonal relationships, academic, and professional activities. The psychological characteristics of individuals with high and low levels of internet addiction differ significantly: the former show low self-esteem and high aggressiveness, while the latter exhibit average self-esteem and aggressiveness.

Key words: internet addiction; self-esteem; aggressiveness; adolescence; mental health.

Nataliya Byelyayeva

An extended abstract of the paper on subject of:

“Characteristics of self-esteem and aggressiveness in young males with different levels of internet addiction”

***Problem setting.** The relevance of the study of the problem of self-esteem and aggressiveness among young men with different levels of Internet addiction is due to the growing spread of Internet use among young people and its impact on mental health and social adaptation. According to a study conducted by the Kyiv International Institute of Sociology in 2023, more than 70 % of Ukrainian teenagers aged 12 to 18 use the Internet for more than 3 hours a day, and about 30 % of them have signs of Internet addiction. In addition, a 2022 report by the World Health Organization indicates an increase in cases of mental disorders among young people, including anxiety disorders and depression, associated with excessive Internet use [11].*

The problem is that Internet addiction can negatively affect the self-esteem and level of aggressiveness of young men, which can

lead to difficulties in interpersonal relationships, a decrease in academic performance and the emergence of other psychological problems. The study of these aspects is important for the development of effective psychological support strategies and correctional programs aimed at improving the mental health of young people.

The relevance of the study of the problem of self-esteem and aggressiveness among young men with different levels of Internet addiction is due to socio-economic changes in society, increased requirements for adaptability and stress resistance of specialists, as well as the need to form a healthy and harmonious development of young people. The importance of this study is confirmed by the provisions of program documents, such as “Sustainable Development Goals”, “Education and Science Reform”,

“Strategy for the Development of Higher Education of Ukraine for 2021-2031”, as well as the results of monitoring by the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine and the Scientific and Methodological Council of the Ministry of Education and Science of Ukraine.

Recent research and publication analysis. The peculiarities of self-esteem of people of different age groups were studied by I. Gerasymova, O. Moroz, Y. Kochneva, M. Omarov, V. Knyazev, N. Kireeva, V. Kagan, L. Adamova, E. Yevtushenko, O. Kaminska, A. Miroschnychenko, T. Slabko, N. Stepanova, O. Chernobrovina and others. They define that self-esteem is an assessment of oneself, one's own performance, social status in a certain group or organization, as well as attitudes towards others. Considering modern studies of aggressiveness, it is necessary to note the works of such scientists as: F. Peterman, R. Campbell, N. Ostman.

The issue of the influence of the Internet, in particular its information and communicative features, language conflict and conflict cyber discourse on the formation of aggressive human behavior, was considered by various scientists, such as: T. Vorontsova, A. Radkevych, E. Kokorina, Y. Shcherbinina, A. Shipilov, A. Antsupov, F. Dreizen, V. Apresyan, T. Priestley, who studied the influence of the Internet, in particular its information and communicative features, language conflict and conflict cyber discourse on the formation of aggressive behavior Human. The phenomenon of Internet addiction was primarily studied by N. Atamanchuk, N. Bugayova, K. Varivoda, T. Golovanova, Y. Danko, O. Kaminska, K. Young, and Y. Lotman.

Internet addiction is a problematic or pathological use of the Internet, characterized by an excessive or uncontrollable need to use the Internet, which negatively affects daily life, social relationships, work or study. Studies by American scientists have shown that Internet addiction affects the level of aggression and self-esteem among adolescents. The study by M. Arinze, I. Ezean,

P. Ogbozor, and A. Okonvo analyzes the relationship between self-esteem and Internet addiction. The works of M. Mikhailov and L. Vejmelka discuss the consequences of Internet addiction for the mental health of young people [14]. In addition, a European study published in the journal *Computers in Human Behavior* (Kuss, D., & Griffiths, M., 2015) found a correlation between high levels of Internet use and increased aggressiveness and low self-esteem in adolescents.

Highlighting previously unsolved parts of the general problem, to which this article is devoted. Despite significant advances in the study of self-esteem, aggressiveness and internet addiction, there are several aspects that remain underexplored: the relationship between self-esteem, aggressiveness and internet addiction in adolescence; lack of correction and support programs aimed at increasing self-esteem, reducing aggressiveness and overcoming Internet addiction.

Paper objective. The aim of the article is to determine the features of self-esteem and aggressiveness in young men with different levels of Internet addiction.

Paper main body. The objectives of the empirical study were to determine the levels of Internet addiction in young men and to analyze the characteristics of self-esteem and aggressiveness in individuals with different levels of dependence on the Internet. The hypothesis of the study was that high levels of internet addiction correlate with low self-esteem and high aggressiveness.

The study involved 67 students of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics aged 1-3 years, aged 17-20 years. The study was conducted in the 2023-2024 academic year as part of the research work of the Department of Psychology and Sociology of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. The sample is representative, it reflects the diversity of the population in terms of social, regional and other characteristics. Student participation in the study was voluntary.

The following psychodiagnostic methods were used: “The K. Young Internet

Addiction Test is the most recognized and widely used technique for diagnosing Internet addiction, which allows you to objectively assess the level of Internet addiction, taking into account various aspects of user behavior. "Methods of studying general self-esteem" by G. Kazantseva provides an accurate measurement of the level of self-esteem, which is an important indicator for studying the psychological characteristics of an individual, in particular in the context of Internet addiction. Asinger's A. "Method of Diagnosis of Aggressiveness" allows us to assess in detail the level of aggressiveness, which is critical for studying the impact of Internet addiction on the emotional state of young people. Methods of mathematical statistics: the Fisher angular transformation coefficient is used to process data and ensures the reliability and validity of the results obtained, allows you to draw reasonable conclusions about the relationship between variables. Therefore, the study has every reason to ensure that its results can be used to characterize the general public, taking into account methodological rigor and an appropriate approach to sampling.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність дослідження проблеми самооцінки та агресивності серед юнаків із різними рівнями інтернет-залежності обумовлена зростаючим поширенням використання Інтернету серед молоді та його впливом на психічне здоров'я і соціальну адаптацію. Згідно з даними дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у 2023 році, понад 70 % українських підлітків віком від 12 до 18 років користуються Інтернетом більше 3 годин на день, а близько 30 % із них мають ознаки інтернет-залежності. Додатково, звіт Всесвітньої організації охорони здоров'я 2022 року свідчить про збільшення випадків психічних розладів серед молоді, зокрема тривожних розладів

Conclusions of the research. *The psychological characteristics of people with a high level of Internet addiction and those with a low level of Internet addiction differ significantly: young men with a low level of Internet addiction have average indicators of self-esteem and aggressiveness, and those with a high level of Internet addiction have an underestimated level of self-esteem and an inflated level of aggressiveness. Understanding these differences can help develop effective strategies to support mental health during adolescence and address behavioral problems associated with excessive internet use.*

Prospects for further research are to determine the mechanisms through which Internet addiction affects self-esteem and aggressiveness, including psychological, social and biological factors; study of the role of individual psychological characteristics, such as anxiety, depression and stress resistance, in the formation of Internet addiction and related problems; creation of psychological support programs aimed at increasing self-esteem and reducing aggressiveness among young men with a high level of Internet addiction

та депресії, що пов'язані з надмірним використанням Інтернету [11].

У сучасному світі, де цифрові технології стають невід'ємною частиною повсякденного життя, виникає необхідність глибшого розуміння наслідків надмірного використання Інтернету, особливо серед молоді, яка знаходиться у критичному періоді формування особистості. Юнацький вік характеризується інтенсивними змінами в соціальному та емоційному розвитку, що може зробити молодь вразливою до різних форм залежності, включаючи інтернет-залежність.

Проблема полягає у тому, що інтернет-залежність може негативно впливати на самооцінку та рівень агресивності юнаків, що може приводити до складнощів у міжособистісних стосунках, зниження академічної успішності та виникнення інших психологічних проблем.

Дослідження цих аспектів є важливим для розробки ефективних стратегій психологічної підтримки та корекційних програм, спрямованих на поліпшення ментального здоров'я молоді.

Актуальність дослідження проблеми самооцінки та агресивності серед юнаків із різними рівнями інтернет-залежності зумовлена соціально-економічними змінами в суспільстві, підвищенням вимог до адаптивності та стресостійкості фахівців, а також необхідністю формування здорового та гармонійного розвитку молоді. Важливість цього дослідження підтверджується положеннями програмних документів, таких як “Цілі сталого розвитку”, “Реформа освіти та науки”, “Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021-2031 роки”, а також результатами моніторингу Національної академії педагогічних наук України та Науково-методичної ради МОН України.

Вивчення особливостей самооцінки та агресивності у юнаків із різним рівнем інтернет-залежності є важливим кроком у вирішенні актуальних завдань сучасної психології. Це дослідження також спирається на результати загально-національних досліджень, що висвітлюють вплив інтернет-залежності на психічне здоров'я та соціальну адаптацію молоді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Особливості самооцінки осіб різних вікових груп досліджувались І. Герасимовою, О. Мороз, Ю. Кочневою, М. Омаровою, В. Князева, Н. Кирєвої, В. Каган, Л. Адамовою, Є. Євтушенко, О. Камінською, А. Мирошниченко, Т. Слабко, Н. Степановою, О. Чорнобровіною та інших. Вони визначають, що самооцінка є оцінкою себе, власної діяльності, соціального статусу в певній групі чи організації, а також ставленням до оточуючих. Психологічні дослідження переконливо свідчать, що особливості самооцінки впливають на

емоційний стан, ступінь задоволеності роботою, навчанням та життям, а також на взаємини з оточуючими [2; 9].

Розглядаючи сучасні дослідження агресивності, слід зазначити роботи таких науковців, як: Ф. Петерман, Р. Кемпбел, Н. Остман. Ці дослідники пропонують сучасні підходи до розуміння агресивності, агресії та її типів, зокрема прихованої, пасивної та вербальної агресії. Вони також аналізували фактори, що спричиняють агресивність, та приділяли особливу увагу вивченню процесу формування здорової самооцінки. Агресивність у юнацькому віці є складним і багатогранним явищем, яке може мати як внутрішні, так і зовнішні причини. Цей період життя характеризується значними фізіологічними, психологічними та соціальними змінами, що можуть впливати на емоційну стабільність і поведінкові реакції молодих людей [7; 10].

Причинами агресивності у юнацькому віці називають: гормональні зміни (підвищений рівень тестостерону та інших гормонів); зростання та зміни в організмі можуть викликати дискомфорт і напругу; низька самооцінка спонукає використання агресії для самоствердження; стрес та тривожність; емоційна нестабільність, часті зміни настрою та емоційна незрілість; тиск із боку однолітків та бажання бути прийнятим до групи; низький соціально-економічний статус; вплив медіа – агресивний контент у медіа (фільми, ігри, соціальні мережі) може формувати агресивні моделі поведінки; авторитарний або ліберальний стиль виховання; часті конфлікти та насильство в сім'ї можуть бути моделлю для наслідування; відсутність емоційної підтримки з боку батьків може викликати агресію як спосіб привернути увагу [8; 10; 12]. Ці фактори взаємодіють між собою, формують складний комплекс причин, що впливають на розвиток агресивної поведінки у юнацькому віці.

Розгляд питання впливу Інтернету, зокрема його інформаційно-комунікативних особливостей, мовного конфлікту та

конфліктного кібердискурсу на формування агресивної поведінки людини здійснювали різні науковці, такі, як: Т. Воронцова, А. Радкевич, Е. Кокоріна, Ю. Щербініна, А. Шипілов, А. Анцупов, Ф. Драйзен, В. Апресян, Т. Прістлі, які досліджували вплив Інтернету, зокрема його інформаційно-комунікативні особливості, мовний конфлікт та конфліктний кібердискурс на формування агресивної поведінки людини. Їхні дослідження охоплюють аналіз соціальних і психологічних аспектів інтернет-комунікації та її впливу на поведінкові моделі. Феномен інтернет-залежності передусім досліджували Н. Атаманчук, Н. Бугайова, К. Варивода, Т. Голованова, Ю. Данько, О. Камінська, К. Янг, Ю. Лотман. Інтернет-залежність – це проблемне або патологічне використання Інтернету, що характеризується надмірною або неконтрольованою потребою у використанні Інтернету, яка негативно впливає на повсякденне життя, соціальні відносини, роботу або навчання [1; 3; 4; 6].

Дослідження проблеми самооцінки, агресивності та інтернет-залежності в юнацькому віці має велике значення для сучасної психології та педагогіки. Розуміння цих аспектів допомагає виявити основні причини проблем та розробити ефективні інтервенційні стратегії. Важливість дослідження можна підкреслити наступними аспектами: профілактика та рання інтервенція: розуміння механізмів впливу самооцінки, агресивності та інтернет-залежності дозволяє розробляти профілактичні програми, які можуть запобігти розвитку серйозних психологічних та поведінкових проблем; розробка інтервенційних стратегій: дослідження створюють основу для формування програм підтримки та корекції, спрямованих на підвищення самооцінки, зменшення агресивної поведінки та подолання інтернет-залежності юнаків; соціальна адаптація: виявлення та розуміння цих проблем сприяє кращій соціальній адаптації юнаків, покращенню їхніх

міжособистісних взаємин та загального ментального здоров'я; підвищення якості життя: ефективна робота з цими аспектами може значно підвищити якість життя молодих людей, зробивши їх більш впевненими, адаптованими та задоволеними своїм життям [5].

Ця тематика є предметом дослідження не лише вітчизняних, але й зарубіжних вчених. Зокрема, дослідження американських вчених показали, що інтернет-залежність впливає на рівень агресії та самооцінку серед підлітків. У дослідженні М. Арінзе, І. Езеаня, П. Огбозор, А. Оконво проаналізовано зв'язок між самооцінкою та інтернет-залежністю [13]. У роботах М. Михайлова та Л. Веймелки обговорюються наслідки інтернет-залежності для психічного здоров'я молоді [14]. Крім того, європейське дослідження, опубліковане в журналі “Computers in Human Behavior” (D. Kuss, & M. Griffiths, 2015), виявило кореляцію між високим рівнем використання Інтернету та підвищеною агресивністю і низькою самооцінкою у підлітків.

Таким чином, проблематика інтернет-залежності, самооцінки та агресивності є важливою та актуальною темою досліджень у світовій науковій спільноті, що підтверджує необхідність проведення подальших наукових досліджень у цій сфері.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Незважаючи на значний прогрес у вивченні самооцінки, агресивності та інтернет-залежності, існують кілька аспектів, які залишаються недостатньо дослідженими: взаємозв'язок між самооцінкою, агресивністю та інтернет-залежністю в юнацькому віці; брак програм корекції та підтримки, спрямованих на підвищення самооцінки, зниження агресивності та подолання інтернет-залежності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні особливостей самооцінки та

агресивності у юнаків із різним рівнем інтернет-залежності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Завданнями емпіричного дослідження було визначення рівнів інтернет-залежності у юнаків та аналіз особливостей самооцінки та агресивності у осіб із різним рівнем залежності від інтернету. Гіпотезою дослідження було припущення, що високий рівень інтернет-залежності корелює з низькою самооцінкою та високою агресивністю.

У дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця 1–3 років навчання, віком 17–20 років, кількістю 67 осіб. Дослідження проводилося у 2023-2024 навчальному році у межах науково-дослідницької роботи кафедри психології і соціології Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Вибірка є репрезентативною, вона відображає різноманіття популяції за соціальними, регіональними та іншими характеристиками. Участь студентів у дослідженні була добровільною.

Використовувалися такі психодіагностичні методи: “Тест на інтернет-залежність К. Янг є найбільш

визнаною та широко використовуваною методикою для діагностики інтернет-залежності, що дозволяє об’єктивно оцінити рівень залежності від Інтернету, враховуючи різні аспекти поведінки користувача. “Методика вивчення загальної самооцінки” Казанцевої Г. забезпечує точне вимірювання рівня самооцінки, що є важливим показником для вивчення психологічних характеристик особистості, зокрема у контексті інтернет-залежності. “Методика діагностики агресивності” Асінгера А. дозволяє детально оцінити рівень агресивності, що є критичним для дослідження впливу інтернет-залежності на емоційний стан молоді. Методи математичної статистики: коефіцієнт кутового перетворення Фішера використовується для обробки даних і забезпечує надійність та валідність отриманих результатів, дозволяє робити обґрунтовані висновки щодо взаємозв’язку між змінними. Отже, дослідження має всі підстави для того, щоб його результати могли бути використані для характеристики широкого загалу, з урахуванням методологічної строгості та відповідного підходу до формування вибірки.

Для дослідження рівня інтернет-залежності використано “Тест на інтернет-залежність” Янг К., результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рівнів інтернет-залежності у досліджуваних (кількість, %)

Рівні інтернет-залежності	Кількість досліджуваних	%
Високий	22	32,8
Середній	21	31,3
Низький	24	35,9

Виявлено, що рівні інтернет-залежності розподілилися таким чином: переважає середній рівень інтернет-залежності – 21 особа, що складає 31,3 % від загальної вибірки, високий рівень – 22 особи, що складає 32,8 %, і низький рівень інтернет-залежності 24 особи, що складає 35,9 %. Найбільша частка учасників

демонструє низький рівень інтернет-залежності, що свідчить про те, що значна частина вибірки має здорове ставлення до використання Інтернету. Середній рівень інтернет-залежності також має значну частку, що може вказувати на певні ризики, але не на критичний рівень залежності. Також виявлена група осіб із

високим рівнем інтернет-залежності, які потребують більш детального дослідження та можливої інтервенції.

Основними ознаками інтернет-залежності є: нав'язливе використання Інтернету, постійне бажання або спонукання бути онлайн; використання Інтернету стає головною діяльністю у вільний час; почуття ейфорії або полегшення під час використання Інтернету; дратівливість, тривожність або депресія при обмеженні доступу до Інтернету; необхідність проводити все більше часу онлайн для досягнення задоволення; занедбання обов'язків та хобі на користь часу в Інтернеті; погіршення успішності в навчанні або роботі; відхід від реальних соціальних взаємодій, заміщення особистих контактів віртуальним спілкуванням, погіршення якості реальних міжособистісних відносин; безуспішні спроби контролювати, обмежити або припинити використання Інтернету. Інтернет-залежність згодом призводить до появи проблем із здоров'ям, таким як порушення сну, зниження фізичної активності; соціальним конфліктам, фінансовим проблемам тощо.

Оскільки головною метою дослідження є визначення особливостей самооцінки та агресивності у осіб із різним рівнем інтернет-залежності, ми вважали доцільним виділити дві групи досліджуваних, які мають протилежні характеристики, а саме: високий та низький рівні інтернет-залежності. Тому для подальшого дослідження ми вилучили групу респондентів із середніми значеннями, а респондентів із крайніми показниками інтернет-залежності об'єднали в дві дослідницькі групи: група 1 – респонденти з низьким рівнем інтернет-залежності (22 особи), група 2 – з високим рівнем інтернет-залежності (24 особи).

Особистості з високим рівнем інтернет-залежності характеризуються підвищеним рівнем тривожності та

депресії. Такі особи можуть використовувати Інтернет як засіб уникнення реальних проблем і негативних емоцій. У них часто спостерігається низька самооцінка, яка компенсується через віртуальні досягнення та схвалення в Інтернеті. Можлива відсутність або зниження якості реальних соціальних взаємин на користь віртуальних контактів. Інтернет-залежні особи можуть відчувати себе більш комфортно у віртуальному середовищі, де вони мають більше контролю. Часті конфлікти або непорозуміння в реальних стосунках можуть призводити до ще більшої ізоляції та занурення у віртуальний світ. Вони часто мають проблеми з концентрацією та увагою, що може впливати на їхню академічну або професійну діяльність; труднощі з розподілом часу та організацією діяльності; постійне бажання бути онлайн, навіть коли це заважає іншим обов'язкам та завданням. Їм притаманні невиконання або відкладання важливих завдань через пріоритетність Інтернет-активностей.

Особистості з низьким рівнем інтернет-залежності зазвичай демонструють вищий рівень емоційної стабільності, впевненості в собі та задоволення життям. Вони мають адекватну самооцінку, яка базується на реальних досягненнях і позитивних взаєминах із оточуючими; підтримують активні та якісні стосунки у реальному житті, мають широке коло друзів та знайомих; отримують та надають соціальну підтримку, що сприяє загальному ментальному здоров'ю. Такі особи демонструють високий рівень уваги та здатність концентруватися на завданнях, що позитивно впливає на їхню академічну та професійну діяльність. Вони здатні ефективно планувати свій час і розподіляти обов'язки, що дозволяє їм досягати поставлених цілей. Використання Інтернету є збалансованим та контрольованим, не заважає виконанню інших важливих завдань. Зазвичай вони активно беруть участь у різноманітних

*ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ЗМІСТУ*

діяльностях, таких як спорт, хобі, волонтерство тощо.

Для дослідження самооцінки юнаків із різним рівнем інтернет-залежності

використовувалася “Методика вивчення загальної самооцінки” Казанцевої Г., результати представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Показники рівнів самооцінки у юнаків з різним рівнем інтернет-залежності (у %)

Рівні самооцінки	1-ша група	2-га група	ϕ	p-рівень
Низький	22,3	44,8	1,76	<0,05
Середній	51,5	33,7	1,39	>0,05
Високий	26,2	21,5	0,37	>0,05

Виявлено, що у досліджуваних 1-ої групи (юнаки з низьким рівнем інтернет-залежності) 23,3 % мають низький рівень самооцінки, 51,5 % – середній, 26,2 % – високий; у досліджуваних 2-ої групи (юнаки з високим рівнем інтернет-залежності) 44,8 % мають низький рівень самооцінки, 33,7 % – середній, 21,5 % – високий. Отримано значущі відмінності між показниками досліджуваних із низьким рівнем самооцінки ($\phi=1,76$, $p<0,05$ за критерієм Фішера), у 2-ій групі таких осіб значно більше, що свідчить про те, що інтернет-залежність може бути пов'язана з низькою самооцінкою.

Дані вказують на значущий зв'язок між рівнем інтернет-залежності та самооцінкою у юнаків. Вища частка низької самооцінки серед осіб із високим рівнем інтернет-залежності може свідчити про те, що юнаки з низькою самооцінкою частіше використовують Інтернет як засіб уникнення реальних проблем або самоствердження в онлайн-середовищі.

Висока інтернет-залежність асоціюється з меншою самооцінкою, що може спонукати до негативних психологічних наслідків, таких як депресія, тривожність та соціальна ізоляція. Важливо розробити профілактичні та корекційні програми, спрямовані на підвищення самооцінки у юнаків із високим рівнем інтернет-залежності. Вони можуть включати психокорекційні втручання, освітні програми та заходи, спрямовані на розвиток соціальних навичок та емоційної компетентності. Отже, результати дослідження підкреслюють необхідність уважного ставлення до проблеми інтернет-залежності та її впливу на самооцінку у юнацькому віці, що має важливе значення для збереження та покращення психологічного благополуччя молоді.

Для дослідження агресивності юнаків із різним рівнем інтернет-залежності використовувалася методика “Діагностики агресивності” Асінгера А., результати представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Показники рівнів агресивності у юнаків з різним рівнем інтернет-залежності (у %)

Рівні агресивності	1-ша група	2-га група	ϕ	p-рівень
Низький	21,5	25,3	0,29	>0,05
Середній	54,4	30,5	1,88	<0,05
Високий	24,1	44,2	1,58	<0,05

Виявлено, що 21,5% респондентів 1-ої групи (з низьким рівнем інтернет-залежності) мають низький рівень агресивності, 54,4 % – середній, 24,1 % – високий; 25,3 % досліджуваних 2-ої групи (з високим рівнем інтернет-залежності)

мають низький рівень агресивності, 30,5 % – середній, 44,2 % – високий. Отримано значущі відмінності між показниками досліджуваних із середнім та високим рівнем агресивності ($\phi=1,88$, $p<0,05$, $\phi=1,58$, $p<0,05$, відповідно), у 2-ій групі

таких осіб значно більше. Дані свідчать про те, що високий рівень інтернет-залежності асоціюється з вищими рівнями агресивності. Це може бути наслідком негативного впливу надмірного використання Інтернету на емоційний стан та поведінкові реакції. Високий рівень агресивності серед осіб із високим рівнем інтернет-залежності підкреслює необхідність уваги до психологічного благополуччя цієї групи. Агресивність може мати негативний вплив на міжособистісні стосунки, академічну та професійну діяльність. Результати дослідження вказують на потребу в розробці та впровадженні програм, спрямованих на зменшення агресивності серед молоді з високим рівнем інтернет-залежності. Отже, отримані результати підкреслюють важливість вивчення та корекції поведінкових проблем, пов'язаних з інтернет-залежністю, для забезпечення ментального здоров'я та соціальної адаптації молоді.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Психологічні характеристики осіб із високим рівнем інтернет-залежності

та осіб із низьким рівнем інтернет-залежності значно відрізняються: у юнаків із низьким рівнем інтернет-залежності переважають середні показники самооцінки й агресивності, а у досліджуваних із високим рівнем інтернет-залежності переважають занижений рівень самооцінки та завищений рівень агресивності. Розуміння цих відмінностей може допомогти у розробці ефективних стратегій для підтримки ментального здоров'я у юнацькому віці та корекції поведінкових проблем, пов'язаних із надмірним використанням Інтернету.

Перспективами подальшого дослідження вбачаємо визначення механізмів, через які інтернет-залежність впливають на самооцінку та агресивність, включаючи психологічні, соціальні та біологічні чинники; дослідження ролі індивідуальних психологічних характеристик, таких як тривожність, депресивність та стресостійкість, у формуванні інтернет-залежності та пов'язаних із нею проблем; створення програм психологічної підтримки, спрямованих на підвищення самооцінки та зменшення агресивності серед юнаків із високим рівнем інтернет-залежності.

Список літератури:

1. Богдан Ж., Солодовник Т., Серeda Н. Гендерні відмінності особистісних характеристик віртуального спілкування молоді студентського віку / Ж. Богдан, Т. Солодовник, Н. Серeda // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2019. – № 3. – С. 110 – 121

2. Бутузова Л., Сидоренко Н. Особливості самооцінки студентів на різних етапах первинної професіоналізації / Л. Бутузова, Н. Сидоренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – 2019. – Вип. 2. – С. 44 – 50

3. Гуцол Л. Використання інтернет-

ресурсів для забезпечення самореалізації особистості в дозвілєвій діяльності / Л. Гуцол // Молодь і ринок. – 2015. – № 9. – С. 158 – 163

4. Лісневська А., Ляховець Л. Індивідуально-типологічні властивості схильних до інтернет-залежності осіб раннього юнацького віку / А. Лісневська, Л. Ляховець // Теорія і практика сучасної психології. – 2019. – № 1. – Т. 2. – С. 70 – 74

5. Литвинчук Л. Соціальні патології особистості як технологічні адиктивні тенденції сучасного соціокультурного середовища / Л. Литвинчук // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби. – 2019. – №2 (3). – С. 158 – 169

6. Малєєва Н. Комуникативні

інтернет-практики залежної від соціальних мереж молоді / Н. Малєєва // Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.05. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. – 2017. – С. 17

7. Огоренко В., Тимофєєв Р., Шорніков А. Агресивна поведінка: від теорії до практики / В. Огоренко, Р. Тимофєєв, А. Шорніков // Український вісник психоневрології. – 2021. – Т. 29. – № 3. – С. 48 – 51

8. Смазнова І. Агресія і толерантність: філософсько – правовий дискурс / І. Смазнова // Монографія. – Одеса: Фенікс. – 2019. – С. 378

9. Блинова О, Бабатіна С., Дудка Т., Одінцова А. [та ін.] Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості / О. Блинова, С. Бабатіна, Т. Дудка, А. Одінцова [та ін.] // Колективна монографія. – ред. Блинова О. – Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В. – 2018. – С. 428

10. Товт В. Психологічні особливості проявів агресивності в юнацькому віці / В. Товт // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Психологія. – 2021. – Вип. 2. – С. 28 – 32

11. Дембіцький С., Злобіна О., Костенко Н. [та ін.] Українське суспільство в умовах війни / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін. // Колективна монографія. – за ред. Є. Головахи, С. Макеєва. – Київ: Інститут соціології НАН України. – 2023. С. 343

12. Шугай Т. Агресія й агресивність. Розмежуємо поняття / Г. Шугай // Соціальний педагог. – 2019. – № 11. – С. 4 – 13

13. Arinze, M., Ezeanya, I., Ogbozor, P., Okonwo, A. (2021), “Relationship between Self-Esteem and Internet Addiction: The Moderating Role of Shyness”, *Journal of Social Science*, vol. 6, is. 2, pp. 169 – 183

14. Mihajlov, M., Vejmelka, L. (2017), “Internet addiction: a review of the first twenty years” – [electronic resource],

Psychiatria Danubina, vol. 29, no. 3, pp. 260 – 272, available at: <https://doi.org/10.24869/psyd.2017.260>

References:

1. Bogdan, J., Solodovnyk, T., Sereda, N.. (2019), “Gender Differences in Personal Characteristics of Virtual Communication of Student Youth”, *Theory and practice of social systems management: philosophy, psychology, pedagogy, sociology*, no. 3, pp. 110 – 121

2. Butuzova, L., Sidorenko, N. (2019), “Features of students' self-assessment at different stages of primary professionalization”, *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Psychological sciences*, is. 2, pp. 44 – 50

3. Gutsol, L. (2015), “The use of Internet resources to ensure self-realization of the individual in leisure activities”, *Youth and the market*, no. 9, pp. 158 – 163

4. Lisnevskaya, A., Lyakhovets, L. (2019), “Individual-typological properties of early adolescents prone to Internet addiction”, *Theory and practice of modern psychology*, no. 1, vol. 2, pp. 70 – 74

5. Litvinchuk, L. (2019), “Social Pathologies of Personality as Technological Addictive Tendencies of the Modern Socio-Cultural Environment”, *Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Guard Service*, no. 2 (3), pp. 158 – 169

6. Maleeva, N. (2017), “Internet communication practices of young people addicted to social networks”, *Abstract of the dissertation of the candidate of psychological sciences: 19.00.05.*, Kyiv: Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, p. 17

7. Ogorenko, V., Timofeev, R., Shornikov, A. (2021), “Aggressive behavior: from theory to practice”, *Ukrainian Journal of Psychoneurology*, vol. 29, no. 3, pp. 48 – 51

8. Smaznova, I. (2019), “Aggression and Tolerance: Philosophical and Legal Discourse”, *Monograph*, Odesa: Phoenix, p. 378

9. Blinova, O., Babatina, S., Dudka, T., Odintsova, A.. [et al.] (2018), “Socio-cultural and psychological vectors of personality development”, Collective monograph, ed. by Blinova O., Kherson: Publishing House of Vyshemyrsky V., p. 428
10. Tovt, V. (2021), “Psychological features of aggression in adolescence”, Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Psychology, is. 2, pp. 28 – 32
11. Dembitsky, S., Zlobina, O., Kostenko, N. [et al.] (2023), “Ukrainian society in the context of war”, Collective monograph, ed. by Holovakha E, Makeieva S., Kyiv: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine, p. 343
12. Shugai, T. (2019) “Aggression and aggressiveness. Let's distinguish between the concepts”, Social pedagogue, no. 11, pp. 4 – 13
13. Arinze, M., Ezeanya, I., Ogbozor, P., Okonwo, A. (2021), “Relationship between Self-Esteem and Internet Addiction: The Moderating Role of Shyness”, Journal of Social Science, vol. 6, is. 2, pp. 169 – 183
14. Mihajlov, M., Vejmelka, L. (2017), “Internet addiction: a review of the first twenty years” – [electronic resource], Psychiatria Danubina, vol. 29, no. 3, pp. 260 – 272, available at: <https://doi.org/10.24869/psyd.20-17.260>

Стаття надійшла до редколегії 02.06.2024